

Bölüm 65

CİNSEL FONKSİYON BOZUKLUKLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ VE SINIFLANDIRILMASI

Sevinç Rabia SERİNDAĞ¹

GİRİŞ

Cinsellik, cinsel doyumu içeren ve iki insanın uyum içerisinde beraber olmalarını sağlayan kendine özgü değer yargıları, sosyal kurallar ile de belirlenmiş psikolojik, biyolojik ve sosyal yönleri bulunan bir yaşam biçimi olarak tanımlanabilir. İnsanlığın varoluşundan beri sürmesine rağmen ele alınışı ilk olarak yirminci yüzyıl ortalarında Masters ve Johnson'ın laboratuvar ortamında yaptığı çalışmalara dayanmaktadır ⁽¹⁾. Bu çalışmalar ışığında cinsel yanıt 4 aşamalı bir döngü olarak değerlendirilmiştir. Döngüyü uyarılma, plato, orgazm ve çözülme fazları oluşturmaktadır.

Günümüzde kullanılan cinsel yanıt modelini 1970'de Helen S. Kaplan tanımlamıştır ve bu üç aşamalı model cinsel istek, cinsel uyarılma ve orgazm basamaklarından oluşmaktadır ⁽²⁾. Cinsel işlev bozuklukları sık karşılaşılan bir durumdur ve üç kişinin en az birinde yaşamlarının herhangi bir evresinde en az bir cinsel işlev bozukluğu görülmektedir ^(1,3). Cinselliğin yoğun haz duygularıyla ilişkili olduğu düşünülse de haz alma amacıyla yapılan her davranış için cinsellik içerdiği söylenemez ⁽²⁾. Cinselliğin aktif olduğu dönemden başlayarak ortaya çıkan sorunlar birincil, yeterli cinsel işlev dönemi sonrası oluşan sorunlar ikincil olarak adlandırılır ⁽⁴⁾. Başka bir ayırım ise sorunun total veya durumsal olması ile yapılmaktadır. Total bozukluklarda sorun tüm cinsel yaşamı kapsar. Selektif olan (durumsal) bozukluklarda ise sorun sadece belirli bir durumla ilgilidir.

Cinsel Fonksiyonların değerlendirilmesi 5 aşamadan oluşmaktadır;

1. CİNSEL ÖYKÜ

Cinsel fonksiyon değerlendirmesinin ilk basamağının ayrıntılı ve tam bir cinsel hayatla ilgili ve tıbbi geçmiş ile ilgili öykü almak kapsar. Öykünün doğru alınması hastayı doğru tanıya götüren bir araçtır. Görüşme sırasında sağlanan ortamla hastaya bilgilendirme ve danışmanlık sayesinde sorunların çözümü de sağlanmış olabilir. Öykü sırasında hastadan geçirdiği ameliyatlar, hastalıkları, ilaçları, cinsel deneyimleri, cinsel fonksiyon bozukluğuna sebep olabilecek riskler, yaşadığı toplum ve bu toplumun cinselliğe bakışı, cinsellikle ilgili inançları sorgulayıcı soruları içermelidir ^(6,9). Cinsel sağlığın bireyin sağlığının ayrılmaz bir parçası olduğunu biliyoruz ve sağlık taramalarında da cinsel öykünün alınmasında amaç fonksiyonların şu an ki durumu, yıllar içindeki değişimleri ve eşlerin birbirine doyum düzeyini saptamak. Amaç görüşme sırasında bireyin ya da çiftin herhangi bir bozukluğa sahip olup olmadığını bulmaya çalışmaktır. Cinsellikle ilgili her şikayet cinsel fonksiyon bozukluğu düzeyinde bir sorun olmayabilir, bu

1 Op Dr. Sevinç Rabia SERİNDAĞ, Bartın Devlet Hastanesi, sevincserindag@outlook.com

süre, sıklık ve şiddet gibi nesnel ölçütler de eklenmiştir. Bu farklılıklar cinsel disfonksiyonların çok boyutlu oluşunu ve tanı koyma sürecinde kadınlardan kapsamlı bir öykü alınmasını gerektirmektedir.

KAYNAKÇA

- 1: Köroğlu E, Güleç C (2007) Psikiatri Temel Kitabı, 2. Baskı. Ankara, Hekimler Yayın Birliği.
- 2: Aydın H. Cinsellik ve Cinsel İşlev. (Derleyenler) Köroğlu, E., Güleç, C.(1998) Psikiyatri Temel Kitabı, 1. Baskı. Ankara, Hekimler Yayın Birliği.
- 3: Işık E, Işık U, Işık Taner Y (2013) Çocuk, Ergen, Erişkin ve Yaşlılarda Depresif ve Bipolar Bozukluklar Kitabı, 1.Baskı. Ankara, Sigma.
- 4: Hawton K. Sexual dysfunctions. Cognitive Behaviour Therapy for Psychiatric Problems. A Practical Guide. K. Hawton, PM Alkovskis, J. Kirk ve DM Clark (Eds), Oxford University Press, New York, 1989.
- 5: Daker-White G. Reliable and valid self-report outcome measures in sexual (dys)function: a systematic review.; Archives of Sexual Behaviour. 2002; 31: 197-209.
- 6: Cindy M M, Derogatis L R. Validatidion instruments assessing female sexual function.; Journal of Sex and Marital Therapy. 2002; 28:155-194.
- 7: Fışkın, G., BEJİ N.K. Cinsel fonksiyonun değerlendirilmesi ve hemşirenin rolü. Androloji Bülteni, 2014; 56: 73-76.
- 8: Aygün D, Eti-Aslan F. Kadın cinsel işlev ölçeğinin Türkçe'ye uyarlaması. Türkiye Klinikleri J Med Sci. 2005; 25(3):393-399.
- 9: Yılmaz CA, Eryılmaz HY. Kadın cinsel fonksiyon sorgulama indeksinin (IFSF) geçerlik- güvenilirlik çalışması. Androloji Bülteni. 2004;18:275-276.
- 10: Tuğrul C, Öztan N, Kabakçı E. Golombok-rust cinsel doyum ölçeğinin standardizasyon çalışması. Türk Psikiyatri Dergisi. 1993; 4:83-88.
- 11: Soykan A. The reliability and validity of arizona sexual experiences scale in Turkish ESRD patients undergoing hemodialysis. Int J Impotence Research. 2004;16; 531-534.
- 12: Turunç T, Devci S, Güvel S, Peşkirioğlu L. Uluslar arası cinsel işlev indeksinin 5 soruluk versiyonunun (IIEF-5) Türkçe geçerlilik çalışmasının değerlendirilmesi. Türk Üroloji Dergisi. 2007; 33: 45-49.
- 13: Öksüz E, Malhan S. Florida Cinsel Öykü Ölçeği Türkçe uyarlamasının güvenilirlik ve geçerlilik analizi. Türkiye Klinikleri J Med Sci. 2005;25:204-212.
- 14: Kerri Durnell Schuiling, Frances E. Likis.; Women's Gynecologic Health, USA, J.and Bartlett Publishers. 2006; 343-359.
- 15: Heiman, J. R., Guess, M. K., Connell, K., et al. Standards for clinical trials in sexual dysfunctions of women: Research designs and outcomes assessment. The journal of sexual medicine. 2004 :1, 92-97.
- 16: Rosen RC, Brown C, Heiman J et al. The Female Sexual Function Index (FSFI): a multidimensional self-report instrument for the assessment of female sexual function. J Sex 2000; 26: 191-208 .
- 17: Kadioğlu, A., Çayan, S., Aydos, K., et al. (2004). Türk Androloji Derneği Varikosel kılavuzu iinde (s. 1-15). İstanbul: Türk Androloji Derneği Yayını,
- 18: Berman J R, Goldstein I. Females sexual dysfunction.; Urol Clin North Am. 2001;28: 404-416.
- 19: Tangürek SA.(2013) Birinci basamakta cinsel işlev bozukluklarına yaklaşım. 11.05.2013 tarihinde (http://www.turkiyeesru.org/images/SENEM_TUNGUREK.pdf adresinden ulaşılmıştır.)
- 20: Armağan A, Ergün O. Kadın cinsel fonksiyon bozukluğu tanı ve tedavisinde yenilikler.; Androloji Bülteni. 2011; 44:82-87
- 21: Woodard T L, Diamond M P. Physiologic measures of sexual function in women: a review.; Fertil Steril. 2009;92:19-34.
- 22: Hakim,S.L. Female sexual dysfunction: current management. Practical Guide to Female Pelvic Medicine. 2006;205-215.
- 23: Geiss IM, Umek WH, Dungal A, et al. Prevalence of female sexual dysfunction in gynecologic and urogynecologic patients according to the international consensus classification. Urology 2003;62(3):514-518.
- 24: Shifren JL, Monz BU, Russo PA, et al. Sexual problems and distress in United States women: prevalence and correlates. Obstet Gynecol 2008;112(5):970-978.
- 25: Amerikan Psikiyatri Birliği: Mental Bozuklukların Tanısal ve Sayısal El Ki-tabı, (1994) 4. Baskı (DSM-IV), Washington DC, Çev: E. Köroğlu, Ankara: Hekimler Yayın Birliği
- 26: World Health Organization ICD-10: (1992) International Statistical Classificaion of Diseases and Related Health Problems. World Health Organization, Geneva
- 27: Oskay Ü, Beji N. Kadın cinsel fonksiyon bozukluğu sınıflandırması, son dönemde yapılan değişiklikler ve yeni sınıflama için öneriler. Androloji Bülteni 2008; 79-82
- 28: Dawson ML, Shah NM, Rinko RC, Veselis C, Whitmore KE. The evaluation and management of female sexual dysfunction. J Fam Pract 2017;66:722-728.
- 29: Akarsu R.H., Beji N.K. Kadın cinsel fonksiyon bozuklukları sınıflandırılmasında DSM-V kapsamında yapılan değişiklikler. Androloji Bülteni 2016;18:134-137.
- 30: İncesu C.(2007) Cinsel İşlev Bozuklukları. Psikiyatri Temel Kitabı içinde(422-436). Ankara, Hyb Basım Yayın
- 31: Gerstenberger EP, Rosen RC, Brewer JV et al. Sexual Desire and the Female Sexual Function Index (FSFI): A Sexual Desire Cutpointfor Clinical Interpretation of the FSFI in Women with and without Hypoactive Sexual Desire Disorder. J Sex Med 2010;7:3096-3103.

- 32: Clayton AH. The pathophysiology of hypoactive sexual desire disorder in women. *Int J Gynaecol Obstet* 2010;110:7- 11.
- 33: American Psychiatric Association. (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders (DSM-5®)*. American Psychiatric Pub.USA
- 34: Cinsel eğitim Tedavi ve Araştırma Derneği.(2012) Gençlik ve cinsellik, (01.01.2012 tarihinde http://www.cetad.org.tr / CetadData/Book/ 32/269201116835bilgilendirme_dosyasi_5.pdf 10-11. Adresinden ulaşılmıştır.)
- 35: Yaşar H.,Özkan L.,Tepeler A. Kadınlarda cinsel fonksiyon bozukluklarına güncel yaklaşım. *Journal of Clinical and Experimental Investigations*, 2010; 1: 235-240.
- 36: Landry, T.,Bergeron, S.Biopsychosocial factors associated with dyspareunia in a community sample of adolescent girls. *Archives of sexual behavior*, 40(5), 877-889.DOI: 10.1007/s10508- 010-9637-9.
- 37: Bilgin Z,Kömürcü N. Kadın Cinselliği Ve Kanıt Temelli Yaklaşımlar. *Androloji Bülteni* 2016;18(64):48-55
- 38: Bergeron S, Corsini-Munt S, Aerts L et al.Female sexual pain disorders: a review of the literature on etiology and treatment. 2015; 7(3), 159-169. DOI 10.1007/ s11930-015-0053-y